

EXPOZIȚIE DE ARTĂ POPULARĂ MEHEDINȚEANĂ LA TURNU SEVERIN

C. BABEȚI

Fig. 1. Costum de Izverna

În octombrie 1968 s-a deschis în Palatul Cultural din Tr. Severin, prima expoziție de artă populară mehedințeană, organizată de către Comitetul județean de cultură și artă și Muzeul Porților de Fier*.

Muzeografil specialiști au urmărit oglindirea diversității zonale a creației populare din acest județ, studiată cu prilejul cercetărilor anterioare. În vederea acestui scop, materialele selecționate au fost expuse în nișe, fiecare nișă reprezentând o secvență cu particularități bine subliniate. Specificul zonal se remarcă îndeosebi la piesele de port și țesături, ceea ce nu împiedică însă deslușirea notelor comune ale creației populare,

* Un grupaj aprilin a dat Elena Seccean de la I.R.R.C.S., Eugenia Tritan de la Casa Centrală de Creație și Georgeta Stolica de la Muzeul satului.

derivate din unitatea formală și structurală a pieselor.

După ce se parcurg nișele cu exponatele zonei de nord — Izverna, Podeni, Cîreșu, unde costumul femeiesc și bărbătesc se distinge printr-o ritmică sobră a cromaticii și a decorului, ochiul vizitatorului va înțelege mai ușor specificul creației din zona de cîmpie, mai vie și strălucitoare. Pe panourile din zonele Gogoșu, Cujmir, Vinju, te întâmpină roșul aprins al opregelor crețe, pe fondul cărora sînt țesute, cu mult rafinament, străvechi motive românești ca șarpele, pomul vieții, tratate în foarte variate ipostaze. Zonele Broșteni, Șişești, prin acordurile mai calme, fac trecerea de la zona de munte la cea de cîmpie.

Sînt prezentate în cadrul expoziției opregele înguste și opregele crețe, precum și forme intermediare care explică limpede evoluția acestei piese de port. Se poate urmări o tipologie foarte variată de oprege, determinată fie de tehnica țesăturii — în patru sau cinci ițe — fie de dispoziția ornamentală — oprege cu rînduri dezvoltate pe verticală, pe care se însușesc motive de « postăicute » (păstăi), oprege cu « strază » (bandă orizontală la capete), oprege cu « poală » etc.

Tipurile și variantele de cămăși femeiești, determinate în primul rînd de croi, se pot urmări evolutiv de la străvechiul « cămășoi » pînă la cele mai recente forme. Motivele decorative care împodobesc mincile largi, pieptul și spatelul cămășilor sînt fie alese în război fie cusute. Sub raportul dispoziției ornamentale se remarcă cu predominanță cămășa cu altă, inereț și rîuri pe mincă, adeseori oblice (coșțișate), alături de cămășa cu « blană » pe mincă. « O bătaie » de vilnice amenajată pe un fundal amplu completează imaginea varietății pieselor de port femeiesc.

Și în ceea ce privește costumul bărbătesc se pot observa diferențieri de epocă: cămășa mai veche încrețită la gît, cea mai nouă cu guler, sau zonale: în nord cioarecii și « haina » din dimie albă au un decor sobru din găitane negre, în timp ce în sud se ajunge la ornamente și cusături mai complicate.

Scoarțele au la bază rafinate și adeseori îndrăznețe acorduri de culoare, dispuse pe « cîmpuri » și « vergi » cu motive geometrice (linii, șiruri de N culcate) sau zoomorfe, antropomorfe, mai nou florale, interpretate stilizat (îndeosebi ochiul, șarpele). Un exemplar deosebit îl constituie o scoarță « cu călăreți » din comuna Șişești, datînd de la sfîrșitul secolului al XIX-lea.

Aceeași pasiune pentru frumos se vădește și în piesele de lemn, fie că e vorba de obiecte legate de industria casnică textilă, mobilier, obiecte de cult, ustensile casnice sau instrumente muzicale. Interesante sînt furcile, cele mai simple făcute dintr-o crăcană cu două brațe, așa cum a fost găsită în pădure, altele luate meșteșugit, cu un disc central cu motive traforate.

Fig. 2. Aspect din expoziție

Pe lângă mesele rotunde și joase, cu scăunele la fel, specifice sud-vestului țării, o piesă remarcabilă de mobilier o constituie lada de zestre. Câteva exemplare, vechi de 70—80 de ani au un decor incizat bogat, format din romburi, triunghiuri, brăduși, hașuri, reîntinându-se și șarpele sau motivul solar. Un alt motiv străvechi, amintind de ceramica neolitică, este acela al dinților de lup, lucrat în excizie pe birdace.

Ceramica este reprezentată doar de centrul Șișești. Pe fondul ocru-gălbui se profilează într-un contrast reținut, dar de efect, motivul șarpelui, al spiralei sau al bradului.

Circuitul expozițional se termină prin reconstituirea unui interior de la munte. Aci se orânduiesc cu mult gust țesăturile casei pe «targă», (culme), pe pat și pe lada de zestre. Vorbindu-ne despre ocupația pastorală a locuitorilor, acest interior rămâne totodată chintesența spiritului practic, care elimină orice surplus din mediul său de viață.

Expoziția de artă populară mehedințeană marchează începutul unei acțiuni, în care comorile românești ale artei populare de pe aceste meleaguri vor fi salvate și prețuite la înălțimea valorii lor.

Fig. 3. Interior de gospodărie din comuna Izverna

